

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 40.

V Ljubljani, 5. vinotoka 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Ljubljansko žensko učiteljišče. — Naš denarni zavod. — Naša politika. — Slika k istrskim razmeram. — Iz slovanskih pedagoških časnikov. — Oblast — učitelj. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Ljubljansko žensko učiteljišče.

Že dokaj let sem opazujemo, da imajo hčere ljubljanskih bogatašev pri sprejemu v prvi letnik tega zavoda velikanske predprave in prednosti pred drugimi ubožnejšimi dekleti. Človeku se zdi, kakor da bi učiteljišče imelo v prvi vrsti nalogo, skrbeti za višjo izobrazbo bogatih deklet, ki po končanih študijah ostanejo navadno doma in čakajo na možitev — ne pa preskrbeti deželi dobrih učiteljic, ki so navadno ravno hčere nižjih slojev.

Opazujemo pa tudi, in to moramo z ogorčenjem konstatirati, da učiteljske hčere na ljubljanskem učiteljišču nimajo ne le samo prav nikake prednosti, ampak jih še celo zapostavljajo pred drugimi.

Samo en zgled!

V Ljubljani stanuje nadučiteljeva vdova, ki ima „sijajno“ penzijo — 50 K na mesec. Kdor pozna ljubljanske razmere, tisti ve, kako se da živeti s 50 kronami na mesec. Da je prišla ta vdova v Ljubljano trpet pomanjkanje, je vzrok ta, ker ima hčerko, ki jo misli posvetiti učiteljskemu stanu. To menda ni preveč grešna želja siromašne vdove, zakaj, da bi morala učiteljeva sirota biti kravja dekla ali pa kaka šivilja na kmetih, še ni nikjer zapisano, in tega grenkega učiteljskega kruha ji tudi ne more biti nihče nevoščljiv. Po dolgih letih večkratnega stradanja je dovršila deklica osmi razred mestne dekliške šole z odliko in napravila tudi izpit za prvi letnik ljubljanskega ženskega učiteljišča s povoljnim uspehom. Vsak pameten človek bi sedaj pričakoval, da bo ta sirota sprejeta na učiteljišče. A kaj še! Ako bi bila hči kakega advokata, potem bi bila sprejeta z odprtimi rokami, a ker je na nesrečo učiteljska sirota, ni našla milosti v očeh slavne komisije vkljub temu, da je napravila izpit. Učiteljstvo to ve in je ogorčeno!

Da se sprejemnih izpitov udeleži vsako leto ogromno število deklet, je resnica. Resnica je tudi, da ne morejo vseh sprejeti. Vprašamo pa, ali bi ne bilo pravično in pošteno, da bi se pri sprejemu v prvi letnik ozirali v prvi vrsti na učiteljske sirote, hčere službujočih učiteljev, in šele potem na druge? Poglejmo, kako prednost imajo sinovi vojakov na vojaških šolah! A nas zametajo, ker nimajo sre!

Bogataši pa naj pošiljajo svoje hčere v višjo dekliško šolo, saj ta, kar se izobrazbe tiče, ne zaostaja za učiteljiščem. Ako je pa zavod na Resljevi cesti v Ljubljani zato, da bi v njem dobivale hčere ljubljanskih magnatov višjo izobrazbo, potem pa ta ne odgovarja svojemu namenu, in država nam mora ustanoviti še eno žensko učiteljišče!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —
Promet do konca kimavea 1906 K 202.003.00.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Naša politika.

Govoril pri obnem zboru učit. društva za ljubljansko okolico dne 11. septembra 1906. pri D. M. v Polju nadučitelj Janko Žirovnik.

V svojem poročilu „O učiteljskem delovanju izven šole“, ki sem ga podal na glavnem zboru našega društva dne 10. maja t. l. sem med drugim rekel: „V politiko naj se učitelj splošno ali celo agitatorično ne vtika. A kadar je treba, naj se pa potegne za čisto resnico in poštenost ter neustrašeno voli može, ki se tudi zavzemajo zanjo.“

Ta stavek naj danes nekoliko pojasnim.

Učiteljski stan štejem med najvažnejše stanove na svetu, med tako važne, da mora ostati kolikor mogoče izven valovanja vsakdanjega življenja, ker je to vsakdanje življenje vendarle preveč osebno in je torej dnevna politika hočeš-nočeš kolikor toliko tudi osebna. O tem se vsak sam lahko prepriča pri mnogih prilikah. Po deželi je že politika prve vrste, če se može

začno ravšati, kje bodo kopali pesek za na cesto, po čim ga bodo dajali, kdo ga bo vozil itd. — Ako soseskin ogled pri novi stavbi določi za pol metra drugačno stavbno črto, kakor pa jo želi gospodar, je že ogenj v strehi, in velikokrat ta nezadovoljni gospodar potegne za sabo toliko ljudi, da se začne županu majati stolec. — Županu celo stolec izpodneso, ker je storil svojo dolžnost in na pr. vaškega mesarja opomnil, naj se drži glede snage higijeničnih predpisov, ali pa ko je bil kak zakotni krčmar kaznovan, ker je pustil v svoji hiši ponočnjake razsajati čez policijsko uro.

Takih in enakih važnih momentov se ne zmanjka v vaški dnevni politiki. Ali naj se učitelj vtika v tako politiko? Odločno rečem: Nikdar! Taka politika se nikakor ne strinja z učiteljevim vzvišenim poklicem. Učitelj mora skrbno paziti, da ne zaigra svojega ugleda in svoje veljave kot vzgojitelj otrok vseh stanov, vseh strank in vseh občanov sploh. Če bi se pa učitelj že le ne mogel ozirati na simpatije ali antipatije odraslih ljudi, se pa prav gotovo mora potegovati za simpatije otrok, ker učitelj, ki ga njegovi učenci ne ljubijo, dožene pri pokuku jako malo uspeha, pri odgoji pa celo nič. In tak učitelj ni učitelj, nego le učiteljeva senca. Če starši opravičeno godrnjajo čez učitelje vpricho otrok, tedaj se otrokom vseli v srce neka mrznja proti učitelju, ki jo bo še celo čas — ta celilec vseh ran — težko kdaj pregnal. Če pa starši ali sploh odrasli ljudje neopravičeno napadajo učitelja samo zato, ker ni stregel njihovi želji, ali ker so bili v to nahujskani itd., tedaj pa to otroci kmalu spoznajo ter so učitelju tembolj resnično vdani, četudi ljudje ali celo njihovi starši čezenj zabavljajo. Zato pa naj učitelj jako oprezno in taktno nastopa, da so otroci prepričani o njegovi korektnosti. Potem je zmaga gotovo na njegovi strani.

Učitelj se mora sploh jako varovati vsake pristranosti — tudi navidezne. Zato naj se pa kolikor mogoče ogne vsaki priliki, ki bi ga utegnila zavesti na strankarsko stališče. S tem pa ne rečem, da se ne sme postaviti z vso odločnostjo na stran pravice in resnice, če je jasna. Če pa ni jasna, naj pa ima vselej pred očmi pregovor: „Kar te ne peče, ne pihaj!“ Za pravico in resnico naj se pač vselej potegne možato, vendar pa ne — strastno; strast zbuja — strast, ljubezen pa — ljubezen. Učitelj naj pa kolikor mogoče v ljubezni občuje z ljudmi. S takimi pa, ki so opetovano pokazali, da niso vredni nobene ljubezni, naj sploh ne občuje.

Med domačo politiko sodi tudi občinsko odborništvo. Tega naj učitelj praviloma ne sprejema. V občinskem odboru se kaj rada uganja vaška osebna politika, ki bi ga potisnila na malenkostno — torej za učitelja nedopustno stališče. Drugič ima vestni učitelj premalo časa, brigati se za vse občinske zadeve in če ne more biti cel, naj rajši ne sprejme soodgovornosti. Tretjič je pa tudi to, da občina že dobi učitelja, če bi iskala pri njem svete o šolskih ali drugih zadevah. —

Kakor je z vaško politiko, tako je tudi z domovinsko in sploh svetovno. Učitelj bodi vselej cel mož, a s svojimi nazori nikdar vsiljiv in nikdar strasten, ampak vselej takten in korekten. Učitelj torej ne bodi nikdar agitator, ampak le posredovalec med kulturnimi središči in med ljudsko množico.

Šolski in učni red nam v paragrafih 71. in 72. prav lepo pove, kako imamo vzgajati svoje učence. S tem je pa obenem povedano, kakšni moramo biti tudi sami, ker dobri zgledi desetkrat več zaležejo kakor pa lepe besede. S tem pa nikakor nočem reči, da bodi učitelj v vsem svojem vedenju nekaka cukrena voda. Bog ne daj! Učitelj je reprezentant šole,

na kateri temelji ves napredek narodov. Zato bo pa učitelj vselej na strani tistih, ki delajo za narodov napredek, in ne na strani tistih, ki za narodov napredek samo govoré. Proti nasprotnikom šole ali učiteljskega stanu mora učitelj sicer dostojno in taktno, a vendar vselej odločno nastopiti.

Neumestno se mi pa zdi, da bi učitelje kot take kar dekretirali v to ali ono politično stranko. Najprvo smo učitelji — potem šele simpatizujemo s tisto politično stranko, ki je našim smotrom — napredku naroda — najbližja. Če je takih strank več, pa simpatizuje učitelj s tisto, h kateri ga bolj žene glava in vleče srce. Tako je tudi pri drugih stanovih. Samo duhovščina kot taka je vedno politično — uniformirana. — Svetovna politika naj se po okolnostih neguje. Kaj nas na pr. briga, zakaj je turški sultan kakemu španskemu vitezu podelil visok red in če je ta red plačal sultan ali pa dotični vitez?! — Kaj nas briga, zakaj se katoliški Francozi ne zavzamejo za katoliške Poljake proti razkolni Rusiji?! — To so stvari, ki jih naj rešijo politiki po poklicu. Mi nimamo od njih očitno ne dobička in ne škode, če jih pustimo pri miru.

A če jih pa obravnavamo v navzkrižju s strastnimi, politikujočimi ljudmi, imamo pa gotovo škodo. — Ravno tako je v učenih vprašanjih. Učili smo se primerno za svoj stan, da moremo zopet primerno poučevati za potrebe vsakdanjega življenja. Seveda se moramo vsak dan naprej učiti in svoje znanje izpopolnjevati, da ostanemo kurentni na višini časa. Vendar pa je čisto nepotrebno, ubijati si glavo ali pa celo strastno debatirati o tem, kako dolgi so bili tisti dnevi, v katerih je Bog ustvaril svet, ali so bili dolgi po 24 ur ali pa 24 milijonov let. — S tem pa ne rečem, da nista razmišljanje in razgovor v višjih nego vsakdanjih stvareh koristna. Nasprotno! Taka debata, tak razgovor sta za izobraženega človeka jako potrebna in koristna telovadba možgan. A debatirati o takih in tem podobnih stvareh se da le s takimi ljudmi, ki so se res sami kaj učili ter znajo torej tudi sami kaj misliti.

V navadnih prilikah pa navadna družba ni za to, ker se prvič za večje stvari premalo briga in jih torej ne razume, drugič je pa lahko med njo ta ali oni, ki stvar iz nevednosti ali pa celo hudobije tako zasuče, da prvotni ni več podobna. V takem slučaju pa nastanejo prav lahko sitnosti, ki so nevarne učiteljevemu ugledu. Ravno tako se lahko zgodi, če učitelj pripoveduje kaj v šoli, kar je izven učenčevega obzorja in razuma. Zato bo pa pameten učitelj tudi vselej prej dobro premislil, s kom govori in kaj govori, da takorekoč za vsako svojo besedo lahko obstane pred svojo gosposko in pa tudi pred javnostjo. Posebej naj omenim, da se more učitelj v šoli absolutno držati le strogo dognanih resnic, ki so v učnih knjigah — torej oblastveno priznane. Za popolnoma neumestno smatram torej, da bi na pr. učitelj pravil v šoli take stvari, kakor so prej omenjeni dnevi, v katerih je Bog ustvaril svet. Take stvari presegajo otrokovo obzorje, in nasledki so, da otroci radi kaj pretvorijo, hudobni ljudje pa iz take potvare kujejo kapital zoper šolo in zoper učitelja.

Naše občevanje z ljudmi sploh mora biti dobrohotno, prijazno in vljudno. Mi si moramo pač povsod po možnosti prijateljev pridobivati, sovražnike pa razoroževati. Zato pa moramo ljudem z dobrim svetom ali pa tudi v dejanju pomagati pri kaki organizaciji, bodisi gospodarski ali kulturni. Seveda moramo mi to organizacijo sami dobro razumeti. Zato se pa moramo poglobiti v gospodarska in kulturna vprašanja, da jih moremo potem soobčanom umevno in prijateljsko razložiti. Če se pa pokažejo pri tem kaka nasprotstva, naj ta ne bodo nikdar — osebna. Učitelj naj ima sicer jasen pogled v stvar, a svojega mnenja naj

ne vsiljuje nikomur. Če se bodo ljudje prepričali, da je učitelj takten in moder mož, bodo že sami radi prihajali k njemu v svete. Če pa ne bodo prihajali po njegovo pomoč, je to znamenje, da so že toliko naprej, da je sploh ne potrebujejo, ali pa toliko za de j, da jim še nič ne more pomagati. Pri teh bo treba začeti z abc, seveda z velikim samozatajevanjem in še večjim potrpljenjem.

Tako nekako naj bo torej učiteljevo delovanje učiteljeva politika. Vedno naj ima pred očmi blagor naroda, blagor domovine. Pri tem naj pa tudi ne pozabi, da potrpljenje železne duri prebije, da se v življenju ne da nič prisiliti in da napredek ne prihaja nikdar v — skokih. S taktnim, mirnim, vestnim in resnim delovanjem bo pa končno vendar narodu in domovini veliko koristil ter jima pripomogel do jasnejših dni.

Slika k istrskim razmeram.

Dne 16. pret. mes. je dobil veljavo novi šolski in učni red, v katerem določuje § 86., da ima šolsko vodstvo (učiteljska konferenca) v porazumu s krajnim šolskim svetom in s šolskim zdravnikom sestaviti za vsako ljudsko šolo poseben šolski red, katerega načrt je predložiti v odobrenje okrajnemu šolskemu svetu. Koprski okrajni šolski svet se je pokazal v tem jako točnega, ker zahteva od podrejenih vodstev prej navedeni red. Skrbi torej, da bi se vršilo, kar zahteva novi šolski in učni red. Škoda, da ni koprski okrajni šolski svet tako skrben za vršitev drugih paragrafov državnih in deželnih zakonov, ki opisujejo učiteljske pravice! O tem smo že večkrat pisali, zato si hočemo ogledati danes le neka druga določila ravno zaradi zahtevanega posebnega šolskega reda.

Zgoraj navedeni § določuje, da ima sestaviti posebni šolski red krajna učiteljska konferenca, na enorazrednicah voditelj v porazumu s krajnim šolskim svetom in šolskim zdravnikom. V tem grmu tiči ravno zajec, ker okrajni šolski svet ne pove, kako naj se učiteljska konferenca, oziroma voditelj porazume s krajnim šolskim svetom, ko večina krajnih šolskih svetov nima po vse leto seje, akoravno določuje deželni zakon, da bi morali obdržavati seje redno vsak mesec. Enako ne pove okrajni šolski svet, kako naj se konferenca porazume s šolskim zdravnikom, ko teh v Istri ni. § 69., na katerega se opira § 86. šolskega in učnega reda, določuje sicer, naj učitelji vprašajo za svet v vseh zdravstvenih zadevah šol, zdravnika, a kako, tega nam ne pove noben §, ko v Istri nimamo šolskih zdravnikov.

Iz tega je razvidno, da bo učiteljska konferenca, ako hoče ustreči prej navedenemu nalogu okrajnega šolskega sveta, morala sestaviti poseben šolski red sama in na enorazrednicah bo ostalo to delo učitelju-voditelju. Ravno to pa ugaja okrajnima šolskima nadzornikoma. Voditelj, ki jima ni priljubljen, bo dobil v popravo predloženi šolski red tudi desetkrat, ker se ne bo mogel izgovarjati, da mu je ali krajni šolski svet ali šolski zdravnik tako svetoval, a voditelj, ki pleše po njihovi piščalki, bo dobil potrjeno vsako šušmarijo, saj se je že prigodilo, da je dobival neki voditelj v popravo „Urnik“, ki ga je prepisal od bližnjega tovariša, ki mu ga je okrajni šolski svet potrdil.

Tudi § 37. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870 je nalagal, da se mora na večrazrednicah obdržavati vsak mesec krajna učiteljska konferenca, a vendar vemo za večrazrednico v koprskem okraju, na kateri se ni vse šolsko leto obdržavala niti ena krajna učiteljska konferenca. Voditelj ima to srečo, da je nadzornikov prijatelj in da je v takih razmerah, da lahko, kadar pride v dotiko z nadzornikom, z njim tarokira.

Zaradi tega bi svetovali ravnatelju koprskega učiteljskega, naj uvede na učiteljsko tudi ta predmet; pouk lahko izroči slovanskemu okrajnemu šolskemu nadzorniku.

Po drugih deželah so postavili na dnevni red okrajnim učiteljskim skupščinam, da so se dogovorile o takih dvomljivih paragrafih novega šolskega in učnega reda, a v koprskem okraju ni tega, četudi je razpisana skupščina na 29. dan septembra, ki so jo pa iz neprevidenih razlogov preložili na 20. dan oktobra. Mimogrede naj povemo, kateri so ti neprevideni razlogi. Stvar je taka. Oba okrajna šolska nadzornika v Kopru imata posestva, in 29. dan septembra je bil letos ravno v onem tednu, ko se vrši trgateg, zato sta zadržana in zato ni mogoče obdržavati okrajne skupščine, a do 20. oktobra bo trgateg končana in končano bo prvo delo v kleti, in potem se bo že lahko obdržavala tudi okrajna učiteljska skupščina. Ali je čudno, da si ob takih razmerah pomaga učiteljstvo iz okraja?

Iz slovanskih pedagoških časnikov.

Priobčuje —b—.

VII.

Na pragu šolskega leta.

Mladim kolegom in kolegijam v pozdrav. (Vestnik štev. 37.)

Pozdravljeni, mladi bratje in sestre, na pragu šolskega dela!

Pozdravljeni vsi, ki nastopate s tako mnogobrojnimi in različnimi ideali dolgo pot skozi šolsko življenje, dolgo dobo zasluznega dela, častnega in važnega, nikakor lahkega in brezskrbnega!

V krogu starejših kolegov in kolegij, katerim že mnogim cvete na glavi srebro sivih las, najdete dovolj prijateljev in prijateljic, ki vam bodo uslužljivi, resnični drugi v zvanju in odkritosrčni in nesebični svetovalci.

V vas, nove sveže sile, polaga učiteljska rodovina slovenska nado za bodočnost. Da bi se vse te nade izpolnile!

Da pa naše delo uspe, v to treba mnogo vztrajnosti, ljubezni k zvanju in mnogo samozatajevanja. Sprejemajte tudi svet starejših, izkušenih tovarišev s takšno odkritosrčnostjo, s kakršno prihaja iz njih dobrih src in izkušenih glav.

Pod ščitom naše organizacije, katere član vselej biti je prva vaša sveta dolžnost, bote mogli nasprotovati marsikateremu nevarnemu življu in napredni šoli nevarnim činom, in tako bo pospešen razvoj moderne slovenske šole. Pod praporom stočlenske organizacije se boste čutili jaki v kljub vsem konservativnim reakcionarnim vplivom klerikalizma, ki ima še vedno toliko srednjeveške moči v sebi, da ne izgine tako brzo.

Nekdaj je pisal Zola: „O usodah narodov v bližnji dobi ne bodo več odločevali topovi, ampak višina njih prosvete; pomen naroda se bo cenil po tem, na kakšni stopnji bo stalo njegovo šolstvo in njegovo učiteljstvo.“ — Naj tudi vaše sile pripomorejo, da se približujemo smotru našega naroda!

Pozdravljeni v našem krogu!

Oblast — učitelj.

Spisal Anton Maslo iz Riečanj.

(Konec.)

Družina s svojimi posebnimi uravnanimi zakoni, očetovske oblasti, sorodstva in podedovanja se more le shvatati od zasebnega prava; zraven tega pripadajo v njegovo pcdrožje določbe

glede oblike, pristopa in razvezljivosti zakona in pooblastitev sorodstva; vse drugo, torej najvažnejša vsebina teh razmer, je nepristopna prisilnemu pravu, ker sloni na mišljenju in ljubezni. Le nrvnost more izpolniti to vsebino s svojimi čednostmi, katerih omahujočo naravo smo že opisali. Zaraditega je tako težavno odpomoči trpečemu delu; zatorej se tudi razvijeta zakon in družina različno po svojstvih posameznikov, ki ju obkrožajo; to različnost celo nrvnost ne more izčrpati. Zato je zaman iskati smotrov v zakonu in družini. Oni slone na nagonih veselja; nrava jih izkuša le plemenititi ter zagotoviti in varovati zasebno pravo. Vse to se more izgotoviti v različnih načinih. Zato se ne more prav rzsoditi nastalih spornih vprašanj. More se videti le resnične dogodke in meri, ki so v teku časa dospeli k obstoječim ukazom, ki so v posameznih deželah v navadi; nad nrvno veljavo teh se ne more prav razsojevati, ker manjka v nrvnosti k temu potrebnih stvarnih načel in ker različne oblasti s svojimi ukazi ravno tu največkrat dospejo do navzkrižja.

Privatno ali zasebno je pravo, dokler obsega pravice onih, ki so podložni avtoritetam; to se izpremeni v javno pravo, ako obsega pravice samih avtoritet. Same na sebi stoje avtoritete kot take nad pravom in nrvjo; zamorejo se mu pa deloma prostovoljno podvreči. Pri kristjanskih, mohamedanskih in indijskih narodih ima božanstvo tako vzvišeno mesto, da se smatra pri vladarjih in ljudstvih kot avtoriteta. Zaraditega se razvijajo tudi za to začetki nrave, ki se ji podvržejo narodi in vladarji, kakor se to na primer opazi pri ljudskem pravu. Medtem pa dospejo ti pričetki lastne avtoritetne narave pomanjkljivi in omahujoči. To je pri javnem pravu lasten važen temeljni stavek, ki velja na vsem njegovem polju in po katerem se more shvatati pravi pomen javnega prava. Ta pojem se omeji na najvažnejše in to državo, cerkev ter med različnimi državami in cerkvami obstoječe mednarodno razmerje.

Država ni skupnost, ki je nastala po pogodbi posameznikov; država je namreč dejanstvena zveza treh avtoritet. Prepričanje med temi avtoritetami to vez rahlja in šibi njeno skupnost; vendar je ta vez pri večini držav tako trdna, da ti prepričanja minejo brez škode do državnega obstoja. Največkrat propadejo države zaradi vnanje sile in zmage. Kot spojitev omenjenih treh avtoritet je država sama avtoriteta in vir pravice. V tem pa ne pogine narava posameznih, tako trdo sklenjenih avtoritet; te si ohranijo svoj lastni vpliv na nadaljno obrazbo prava in nrave, ki se lahko spozna v načinu te obrazbe. Iz časovnih razmer moči teh treh avtoritet se razvijajo posebne državne oblike. K tem se prištevajo dobre in slabe oblike; k prvimi sodi monarhija, aristokracija in ljudovlada; k zadnjim tiranija, oligarhija in demokracija. Če prevladuje avtoriteta cerkve, nastane teokracija. Zaradi v začetku srednjega veka pričesnega ljudskega zastopstva po vrojenih ali izvoljenih poslancih so se razvile konstitucionalne ustave, v katerih prevlada ljudovladna oblika, če ji načeluje izvoljeni predsednik, monarhistična pod rodnim vladarjem. V takoiimenovani gosposki zbornici si morejo privzeti tudi plemenitaško državno obliko.

Do najnovejšega časa je šlo pravzaprav zato, katera teh državnih oblik je najboljša; po njih je monarhistična in konstitucionalna najboljša. Stvarnost ne more iz nrvnega stališča rzsoditi, ker ne izhaja nrvnost iz nobenega nad avtoritetami stoječega stvarnega načela, temveč iz avtoritet samih. Če vzamemo blaginjo ali veselje za merilo, dobimo vrednost različnih vrst veselja celo pri posameznih narodih različno. Pri vsem tem pa lahko rečemo, da je vsaka državna oblika potreben nasledek obstoječih razmer moči med avtoritetami; državna oblika se določi zaraditega pretežno po najmočnejši teh avtoritet, katerih

blaginja in korist se potem zrealita kot glavni namen te državne oblike. V orijentu je jako v ozadju blaginja nizkih razredov v primeri z ono gosposke in duhovstva. Narobe ima pa ameriška unija skrb za blaginjo naroda; v konstitucionalnih državah Evrope je namen za blaginjo gospodarja (vladarja), cerkve, plemstva in ljudstva, a to v tako nestalnem razmerju, da se delavnost in moč države uporabi pretežno zdaj za ta, zdaj za oni del.

V ustavni državi se določi bolje to razmerje posameznih avtoritet in razredov ljudstva glede na udeležitev državne oblasti. Ustava se tvori ravno tako stvarno in zgodovinsko kakor država in se menja vzajemno z razmerami moči posameznih avtoritet. Ako se tej narasli avtoritetni moči po drugi ne prepusti prostovoljno višjega vpliva, nastane nasilna izprememba potom revolucije. Izhaja ta iz vladarja ali duhovstva, nastane državno nasilje; beseda vstaja ali revolucija se omeja na iz naroda izhajajočo nasilno ustavno izpremembo. Dolgo se je ugibalo o zakonitosti državnega nasilja in vstaje. Po nekaterih je vsak upor proti višjim vreden obsodbe; po mnenju večine pa je to neodložno. Ves prepričanje in vsa zadeva se je pokazala ničeva, ker avtoritete v najmanjem ne odvisijo od prava. Vstaje so zato po stvarnem zapopadku naravna prikazen, ki ni podvržena ne pravu ne nrvnosti; podobne so izbruhu vulkana. Le ponesrečene revolucije se kaznujejo in to po pravici, ker le uspela vstaja dokazuje, da je vstajna avtoriteta v resnici močnejša, da so na razpolago pogoji za vstajo. Vstaja, ki uspe, je neposredna podlaga nove ustave in novega javnega prava. Vse to soglašja s tem, kar je v zgodovini od najzgodnejših časov sem; le po tem zapopadku se razume njen razvoj. Pri teh zgodovinskih dogodkih sta nrv in pravo izključena. Nemogoča je razlaga teh dejstev na podlagi stvarnih načel.

Delovanje države se deli v notranje in zunanje; zadnje se ozira na druge države. Zaradi skupne kristjanske vere evropskih in ameriških držav se je storilo med njimi polagoma mednarodno pravo, ki dobiva večinoma zaradi pogodb svojo bližnjo določbo. Tudi vojevanje je podvrženo gotovim splošno dovetnim mejam; s pomočjo gotovih splošno dovetnih mej se goji želja do vedno večjega ublaženja vojevanja. Te ustanovitve tvorijo ljudsko pravo. To ima več nrvne nego pravne narave in še to se pokaže le tistikrat, če je javno mnenje vseh neudeleženih kristjanskih narodov kolikor mogoče bolj edino v svoji sodbi. To se zgodi, če nima imenovano pravo višje moči, ki bi rzsodila nastale prepričanja, ter ne mogla izvršiti svojega pravoreka. Podjarmne vojske so zato ljudskemu pravu nasprotno; pojem podjarmljenja je v tem sam na sebi omahljiv; celo obrambne vojske zahtevajo mnogokrat, če hočejo odgovarjati svojemu namenu, da se nasprotnik prehitijo pri napadu. Zaraditega je dejanstven obstoj ljudskopravnih določb brez vsake pravne varnosti; kjer je državni obstoj na niti, se celo zavoljo samoohrambe vršiča se skrunitev vojnih pravil svojestransko opraviči.

Veliko iz vojske nastalega gorja je izzvalo že v zgodnjih stoletjih ideal večnega miru med ljudstvi poetičnih in pobožnih duhov in to na podlagi naukov krščanske nravi. V novejših časih so se prijatelji miru združili v društva ter poizkušali ta ideal natančneje določiti ter ga tudi izkoristiti za življenje. Idealni sestavi mnenj so te želje najbolj podpirali ter izkušali dokazati njihovo opravičenje. Po dejanskem zapopadku je tudi tu rzsodek vprašanja iz stališča prava in nravi popolnoma nemogoč, ker oba nista nad avtoritetami. To postane zato vprašanje dejstva in potem je skoraj gotovo, da vojne nikoli ne bodo končale, dokler obstoji na zemlji množina samooblastnih držav s približno enako močjo. V malih prepornih slučajih se stvar podvrže pogodbi rzsodnije; vendar je za vsako državo meja tu; glede

vprašanjanj obstoja, moči, časti in najvišjih interesov se država nikdar ne podvrže taki razsodbi, temveč prej prime za meč.

Za notranje delovanje države služi zakonodaja in uprava; obe sta opisani že kakor naravna iztoka npravnosti. K upravi sodi kazenska pravica. Država je tu pooblaščenka; kazenska pravica se izvršuje po državi potom sodnije in kazenske oblasti. Za pravno utemeljenje kazni so vpostavljene pri raznih sestavih najrazličnejše teorije. Po absolutni vedi je kazen potrebna za negacijo v hudodelstvu obseženega zanikanja prava; pri relativni vedi služi kazen k ustrahovanju storilca pred pregreškom in po storjenem delu k ustrahovanju drugih; po drugem načinu je namen kazni poboljšanje hudodelcev. Po načinu, ki je soroden samovladni ali absolutni vedi, je kazen zadostilo. Po stvarnem zapopadku je pravi vzrok za žuganje in izvršbo kazni samo v zapovedi avtoritet; to zadostuje sodniku in zavezancem, podložnim ukazu. Drugo vprašanje je: kateri so vzroki, ki določajo avtoriteti ali državi izdajati te zapovedi; šele tu dobijo vsi oni vzroki svoje pravo mesto, s katerimi se hoče po pomoti utemeljiti pravo kazni. Tudi vprašanje, kako daleč se sme raztegniti kazen, ni vprašanje prava; to sodi kakor sploh kazen v odmero avtoritet. Te se morejo določiti pri tem s stanjem kulture pri podložnih in po posebni važnosti posameznih pravic; zaraditega morejo avtoritete sprejeti tudi v svoje kazni smrt. To je le vprašanje državne modrosti, ki sodi, kake meje se ima tu držati avtoriteta.

Zapopadek vseh teh pokazanih delovanj tvori samodržnost države. V nji je bistveno zapopadeno, da stoji država nad pravico in da te samodržnosti ne razveljavi ne pogodba ne prisega in ne prosta podložnost avtoritete. Šele Rousseau je povzdignil ta pojem samodržnosti do svojega popolnega pomena in pogršel le v tem, da jo je pripisal le ljudstvu, ne pa tudi vladarju in najvišjemu duhovnu. Iz samodržnosti sledi neodgovornost avtoritet.

V članku „Oblast — učitelj“ v letošnjem letniku „Učiteljskega Tovariša“ (št. 20. in 21.) je torej samo povedano, kako je učitelju razumevati, da se ravna po zakonih, in kako je oblast ustrojena v njih čuvanje — ne glede na kršenje zakonov v posameznih slučajih — pri vseh deželnih in državnih šolskih zakonih, ki imajo vedno iz kakega stališča svojo vsebino na čistem papirju.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 11. oktobra 1906, dopoldne ob 1/2 11. uri v okoliški šoli po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. O šolski in ljudski higijeni, poroča g. Fran Čvetko. 4. Slučajnosti.

Pol ure prej, t. j. ob 10. uri, zboruje ravno tam učiteljsko čebelarsko društvo z nastopnim dnevnim redom: 1. Demonstracija pri čebelnjaku. 2. Dopisi. 3. Poročilo o delovanju. 4. Volitev novega odbora. Na polnoštevilno udeležbo vljudno vabita Jožef Wesiak, t. č. predsednik učit. čeb. društva in Fran Šorn, t. č. podpredsednik učit. društva.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 11. t. m., ob 10. uri v Slov. Bistrici. Dnevni red: 1. zapisnik, 2. dopisi, 3. razgovor o šolskem in učnem redu, 4. „Narodna pesem v narodno šolo!“ Predava tov. M. Vršič. 5. Eventualia. Z ozirom na soglasni sklep zadnjega zborovanja se vrše odslej vsa zborovanja v čitalniških prostorih. (Narodni dom.)

Polanec, predsednik.

Književnost in umetnost.

IV. poročilo o stanju ljudskega šolstva v okraju goriškem za leto 1905/1906. Sestavil Franc Finšger, c. kr. okrajni šolski nadzornik. V Gorici 1906. Založil c. kr. okrajni šolski svet v Gorici. — To je naslov 65 strani broječi brošuri, ki nam podaja natančno sliko ljudskega šolstva, učiteljstva in vseh šolskih korporacij v goriškem okraju. Da je brošura zanimiva tudi za lajika, so na prvem mestu priobčeni čitanja vredni referati, in sicer: 1. „Kako naj sodeluje šola v boju proti alkoholizmu“, konferenčno poročilo nadučitelja Franca Bajta; 2. „Branje v ljudski šoli od 1. do 8. šolskega leta“, konferenčno poročilo nadučitelja Edvarda Prinčiča; 3. spis nadučitelja Alojzija Verča „Izvadek iz kronike ljudske šole v Kanalu“. Nadalje obsega brošura razpredelke: Šolska oblastva, Osebnost stalež okrajnega učiteljstva, Pregled šol in učiteljstva v okraju, Pregled šolske mladine in Izkaz daril.

Šola in dom. Priobčil Ivan Štrukelj, ljudski učitelj. Cena 12 h. V samozaložbi. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani, 1906. Za danes knjižico, ki obsega 22 strani, samo najtopleje priporočamo; o delcu samem izpregovorimo pozneje.

Kmetijsko gospodarstvo. Za kmetijske šole in praktične gospodarje spisal Viljem Rohrmann, pristav Kranjske kmetijske šole na Grmu. Druga na novo predelana izdaja. Celje 1906. — Str. 109, cena v platno vezanemu izvodu 1 K 60 h, po pošti 20 h več.

Domovinska dežela Štajerska. V „Učiteljski tiskarni“ se je ravnokar dotiskala knjižica „Domovinska dežela Štajerska“. Učencem spodnještajerskih ljudskih šol v ponavljanje učne snovi iz domoznanstva sestavil Josip Mešiček, nadučitelj v Sevnici. Knjižico je dobiti pri izdajatelju trdno vezano po 40 h.

Der Panславismus. Eine national-politische Betrachtung von —x. Cilli 1906. — Str. 67, cena broširanemu izvodu 60 h, po pošti 10 h več.

Popotnik. Letnik XXVII. Štev. 9. — Tovariš Avguštin Požegar priobčuje začetek razprave „Laž in resnica“. Razprava utegne postati prav zanimiva. — „O estetiškem deklamovanju v ljudski šoli“ piše dr. J. Bezjak, in sicer govori v tem zvezku o naglaševanju (temeljni in glavni naglas). — Dragotin Svoboda prijavlja konec Jos. Zbrojeve razprave „Individualna stran vzgoje in pouka v ljudski šoli.“ — Fr. Koebek in M. J. Nerat nadaljujeta s svojim poročilom „S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku l. 1904.“ — „Kako in koliko se poučuj v deških ročnih delih na ljudski šoli“ je naslov naslednjemu članku, ki ga je po dr. Waldemaru Götzeju posnel tovariš Anton Maslo. — Marljivi tovariš Ivan Šega objavlja 121., 122. in 123. odstavek svojih aktualnih „Pedagoških utrinkov“. — „Književno poročilo“ navaja knjižne novosti, „Razgled“ pa prinaša v „Listku“, „Pedagoških paberkih“ in v „Kroniki“ vse polno drobtin iz šolskega življenja. „Popotniku“ čast!

Album Kranjske. Društvo za promet tujcev na Kranjskem namerava izdati krasen album slik najlepših krajev Kranjske v 10.000 izvodih. Stalo bi to delo 4000 K. Izdelali ga bi tvrdka Photorel & Comp. v Curihi in ga razposlala po vsem svetu.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: č. gospa Ludovika Likarjeva, trgovka s šlezkim suknom v Grahovem, 20 K; g. Jakob Petrovčič, trgovec v Trebnjem, nabral v veseli družbi 4 K 30 h; Gornjegrajsko učiteljsko društvo na račun pokroviteljine 16 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Osebnosti na Kranjskem. Učiteljica Doroteja Dereanijeva pride s Sv. Gore na Vače, kjer je provizorično nameščena tudi absolvirana učiteljska kandidatinja Ana Elsnerjeva. Na Sv. Goro je imenovana otroška vrtnarica Justina Grilčeva z Vač.

Poročil se je tovariš M. Salberger, učitelj na Jesenicah, z gđ. R. Mervo, učiteljico istotam. Čestitamo!

Letnina za „Slovensko deželno učiteljsko društvo“ v Ljubljani znaša za uda po 10 h, a ne po 5 h, kakor smo zadnjič poročali. To na znanje tistim društvom, ki še niso vplačala letnine za tekoče leto.

Jesenski kmetijski tečaj za učitelje se vrši od 8. do 14. t. m. na Grmu. — Tovariši-udeleženci se zbirajo v nedeljo, dne 7. t. m., opoldne v hotelu Lloyd v Ljubljani, da potem skupno potujejo na Dolenjsko.

Umrl je v Stranica pri Konjicah g. Anton Arzenšek, naučitelj v pokoju, star 70 let. R. i. p.!

Preizkušnje učiteljske usposobljenosti za obče ljudske in meščanske šole se prično na c. kr. ženskem učiteljišču v Gorici, dne 5. novembra t. l. ob 8. uri zjutraj. Pravilno opremljene prošnje se imajo predpisanim potom do 15. oktobra t. l. pri podpisnem ravnateljstvu uložiti. Ravnateljstvo c. kr. izpraševalne komisije za obče ljudske in meščanske šole v Gorici, dne 1. oktobra 1906. Ravnatelj: Štef. Križnič m. p.

Profesor Frischauf — upokojen. Vseučiliškega profesorja Frischaufa so poslali v pokoj. Prof. Frischauf je žrtev vsenemške strasti. Pregarjali so ga, ker je bil kot pošten Nemeec naklonjen slovenskemu planinstvu.

Prihodnje usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole se prično pri c. kr. izpraševalni komisiji v Ljubljani dne 5. novembra 1906, ob 8. uri zjutraj na c. kr. učiteljišču. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisnem službenem potu pravočasno vložiti tako, da bodo do 27. oktobra 1906 v rokah izpraševalne komisije.

„Pri našem cesarju.“ Sl. šolska vodstva, ki so prejela od g. trgovca Jerneja Bahoveca te knjižice, pa še niso poravnala računov, prosimo, da store to čim preje.

P. n. gg. c. kr. okrajne šolske nadzornike prosim, da mi blagovolijo poslati za Letopis Slovenske Šolske Matice teme in teze, ki so se obravnavale oziroma vsprejele pri letošnjih okrajnih učiteljskih konferencah. V Ljubljani, 1. oktobra 1906. Jakob Dimnik.

Zgodovinarji iz Avstrije in Nemčije so zborovali pretekli teden na Dunaju.

Mednarodni kongres za raziskovanje bolezni raka zboruje v Frankfurtu.

Novi šolski poslopji so zgradili na Vačah in v Višnji gori.

Zasilno šolo otvorijo v Žibrsah-Medvedjem brdu pri Logateu.

Bodoči škofje. Praški kardinal baron Skrbensky je posvetil v mašnika prince Jurija Liechtensteina. Aristokratje so prišli do spoznanja, da ne spravijo svojih sinov niti v vojski tako naglo naprej kakor v duhovski službi, kjer jih takorekoč že pri vstopu določijo za škofe in kardinale.

V Slovenski Bistrici nameravajo ustanoviti šolo nemškega šulferajna.

Nova stranka na Štajerskem. Preteklo nedeljo je bil v Narodnem domu v Celju shod, ki se ga je udeležilo 114 oseb in ki je sklenil osnovati „Narodno stranko za Štajersko“. Stranka začne v kratkem izdajati svoje glasilo, tednik „Narodni List“.

Novi milijoni. Vojni minister zahteva nove milijone, in sicer za skupno vojsko in za mornarico, za zadnjo samo ubogih 170 milijonov kron!

Šulferajnska šola v Šiški ni mogla začeti s svojim plodonosnim delovanjem, ker ni bilo v šolo — nobenega otroka! Tako razočaranje!

Pasivno rezistenco so začeli uradniki davčnega oddelka dunajskega magistrata. Tudi učiteljstvu ne bo kazalo nič drugega, ako mu ne izboljšajo plač.

Kongrua. Proračunski odsek državnega zbora je dne 25. pret. mes. po dveurni seji z vsemi proti štirim glasovom odobril brez premembe kompromisni načrt vlade glede kongrua. Vsebinska je znana. Duhovniki v pastirstvu dobe osem petletnic po 200 K; določba velja tudi „pro praeterito“. Minister dr. Marchet je toplo priporočal ta načrt v imenu skupne vlade s špe-

cijalnega stališča. Upiral se je edini soc. demokrat Seitz, proti pa so glasovali dr. Menger in vsenemca dr. Schalk in Berger.

Sklicanje delegacij je določeno na dan 25. novembra.

Šesti ogrski katoliški shod so otvorili 25. pret. mes. v Budimpešti. Slavnostni govor je imel znani klerikalni grof Zichy.

Kruha in ne topov! Ogrska vlada namerava predložiti v proračunu za 1907. zbornici trošek 20 milijonov kron za uvedbo honvedskega topništva. — Madjarski list „Pesti Naplo“ je priobčil te dni oster članek, v katerem protestuje proti temu, da bi honvedi dobili svojo artilerijo. Omenjeni list pravi, naj skrbe poklicani činitelji rajši za to, da dobi ljudstvo kruha ter pozivlja ogrske voditelje, da se odločno upro proti vsakemu povišanju vojnih troškov. — Tudi v naši državni polovici nameravajo uvesti domobransko topništvo. Naši poslanci naj se temu upro in zahtevajo, da se dajo ti milijoni v kulturne svrhe!

„Edinost“ priobčuje članek o ljudskem šolstvu v tržaški okolici. Na ta članek se ozremo prihodnjič.

Kako delajo v celjskih nemških ljudskih šolah s slovenskimi otroci. V „Domovini“ čitamo: „V celjske nemške šole sprejemajo, kakor znano, vsakega slovenskega otroka. Mnoge slovenske učence in učenke pa potem, ko so jih nekaj časa imeli v šoli, kar na kratko odpravijo iz šole, in taki otroci ostanejo brez uka, ker v slovenske šole ne gredo več. Tako se taki otroci ne uče ničesar in se tudi mnogi popolnoma izpridijo. Saj vidimo mnogo mladih potepuhov med šolskimi urami. Taki so sadovi lovenja slovenskih otrok za nemške šole!“

Ne navaden testament. Najdaljši dosedaj znan testament je napisal angleški pastor Hulsen, ki je na 400 straneh navadnega poslovnega papirja zapisal vso svojo imovino vseučilišču v Cambridgeu.

Strossmayerjev naslednik na biskupski stolici v Djakovu bo, kakor poroča „Pokret“, g. Milinović, biskup v Baru v Črni gori. To bi bilo vsem Hrvatom po volji, boje se pa, da bodo odločujoči krogi v Budimpešti in na Dunaju dosegli, da posade na to mesto biskupa Stadlerja iz Sarajeva.

Obrtna knjižnica v Gorici. Zavod za pospeševanje male obrti si je omislil obrtno knjižnico, ki jo otvoré ta mesec.

Papež hoče zmanjšati število postnih dni in vigilij. Rimski „Tribuna“ poroča, da papež priobči v kratkem pismo, s katerim zmanjša število postov za vernike vsega sveta. Temu pismu pripisujejo veliko važnost, češ, da pomenja to zmago modernih nazorov nad starimi zapovedmi cerkve.

Čitanje časnikov zdravilo. To zveni nekako čudno, ali vendar je tako. Na Angleškem priporočajo glasoviti strokovnjaki čitanje časnikov tistim, ki so preobloženi z duševnim poslom. Prvi med temi prijatelji novinstva, ki mu imajo novine zahvaliti ta poklon, je predsednik društva zdravstvenih nadzornikov, sir James Crichton Brown. On posebno priporoča čitanje časnikov za tipične moderne bolnike, ki bolujejo na nervozni utrujenosti ter pravi: „S popolnim prepričanjem moram izjaviti, da so novine z vsemi svojimi pomanjkljivostmi uspešno sredstvo za vzdrževanje našega zdravja. One so protilek proti delu, ki napenja živce, te odpirajo kratkovidnim svetovno obzorje, nam dajejo lahko prebavljive duševne hrane; in ako bi dobili koga, ki bi hotel odpraviti novine, ta bi moral v — blaznico!“

Lek proti raku. List „Petit Bleu“ je priobčil minule dni vest, došlo mu iz Južne Afrike, v kateri je rečeno, da so tam dobili neko rastlino, iz katere se napravlja lek proti raku. Zdravljenje se vrši tako, da injicirajo sok omenjene rastline bolniku pod kožo. Poizkusili so baje ta lek na treh bolnikih, in sicer pri enem črncu in na dveh belokožcih, ki so popolnoma ozdravili.

Plavajoče tiskarne. Na parnikih nemških prekmorskih družb imajo sedaj 50 tiskarn z 250 črkostavci. Vsi ti moderni parniki izdajajo namreč svoje časopise za potnike, nadalje tiskajo jedilne liste itd.

Razgled po šolskem svetu.

— **Novi naučni minister dr. Gustav Marchet** je rojen v Badnu dne 29. maja l. 1846. — V državnem zboru

zastopa mestno skupino Baden (Baden-Möding-Gumboldskirchen-Perchtoldsdorf), a v nižjeavstrijskem deželnem zboru pa mestno skupino Bruck ob Leiti. (Bruck ob L-Hainburg-Schwechat.) Bil je profesor na višji poljedelski šoli na Dunaju ter je poučeval gospodarsko pravo. Znano je njegovo obširno delo „Das Recht des Landwirts“. — Dr. Marchet je dvorni svetnik in imetelj komturnega križca Franc Jožefovega reda z zvezdo. —e—

— **Tudi na Kranjskem bi bilo potrebno.** V „Steirische Schul- und Lehrerzeitung“ je bil pred časom objavljen značilen članek, ki se peča s statistiko 290 nadučiteljskih stanovanj na Štajerskem. Od teh 290 stanovanj je bilo 26 stanovanj premajhnih, 13 majhnih in 30 pripravnih le malim družinam. Samo 1 % nadučitelj je bil zadovoljen s stanovanji, 16 % je bilo v zdravstvenem oziru komaj zadovoljivih, 11 % zdravstveno nesposobnih, 4 % za življenje naravnost nevarnih in 28 % mokrotnih. V 33 stanovanjih so lahko nabirali gobe in v 39 je bila plesnoba doma. — Na Kranjskem bi menda — menda pravimo — bilo v tem oziru dokaj boljše! Poizkusimo in ta poizkus pošljimo na higijenično razstavo v London! —e—

— **Ruska učiteljska društva.** Ukrajinsko učiteljstvo je letos dne 28. maja (pravoslavno štetje) ustanovilo društvo „Vseukrajinska spilka učiteliv i dijačiv narodnoj prosvity“. Program tega društva je: sprava med narodi, vsak narod se vzgojui v svojem materinem jeziku, pouk na vseh šolah bodi brezplačen, učne pripomočke dobivaj v šolah vsakdo brezplačno, a verouk bodi neobligaten predmet. — Dne 4. junija (pravosl. kol.) je bilo zborovanje „Zveze vseruskega učiteljstva“ v Petrogradu, ki se ga ni udeležil ni en Rus, temveč le Litvanci, Židje, Estonci, Tartari, Armenci in drugi. Toda drugi dan se je zborovanje moralo takoj končati, ali ne na ruskih tleh, temveč na finskih; zakaj na shodu se je dokazalo, kaj so vse pretrpeli ruski učitelji v tej dobi, t. j. revolucijski, namreč 549 učiteljev je bilo deloma zaprtih, deloma ubitih, na stotine jih je bilo službeno odstavljenih, a mnogo odvedenih v Sibirijo. —ega.

— **Zveza nemškega učiteljstva v Nemčiji** je zborovala v dneh 4.—7. junija v Monakovem. Zboruje vsako drugo leto. — Ustanovljena je l. 1871. ter združuje v sebi 47 deželnih zvez z 2982 učiteljskimi društvi in 110.312 člani. Največ društev — namreč 1887 z 62.069 člani — združuje „Pruska učiteljska zveza“, a takoj prihaja na to „Zveza bavarskih učiteljskih društev“ s 316 društvi in 11.816 člani. Saško učiteljstvo se združuje v zvezi, ki šteje 75 društev z 11.869 člani. Najstarejša zveza je hamburška od l. 1805., a ona v Lübecku obstoja od l. 1809. — Glavno glasilo „Zveze nemškega učiteljstva“ je mesečnik „Deutsche Schule“, a poleg teh izdaja nemško učiteljstvo še 47 pedagoških listov in svoj politični dnevnik „Preussische Lehrerzeitung“. — Vsaka deželna zveza pošilja na glavni zbor centralne zveze po 1 delegata na vsakih 300 članov, in letošnjega zbora se je udeležilo skoro 5000 delegatov. — Sprejel se je na tem zboru predlog, da se ustanovi lastna organizacijska pisarna. — Prihodnji zbor se vrši l. 1908. na Vestfalskem.

— **Češka deca v praških nemških šolah.** Kako prekanjeno postopajo praški Nemci, da polnijo svoje nepotrebne šole s „zadostnim“ številom otrok, dokazuje tale statistika. Leta 1905/6 je hodilo iz Smiehova (okraj praški) v praške nemške šole 472 otrok, in sicer: v samostansko nemško šolo v Uvoze (III. okraj) je pohajalo 331 čeških otrok, v samostansko šolo Mat. božje (III. okraj) 67, v samostansko šolo „Avg. device“ (III. okraj) 38, k uršulinkam 13, v šulfereinsko šolo v Holešovem 13, k piaristom 5, a v jožefinsko javno ljudsko šolo pa 3. — Čehi se hočejo natančno ravnati po § 20. novega učnega in šolskega reda. — Radovedni smo, ako se bo narodni občinski zastop ljubljanski tudi postavil na tako stališče kakor Čehi. Potem smemo upati, da izginejo iz zavedne Ljubljane kmalu vse nemške šole. Torej! —a.

— **Praški kardinal Skrbensky** je izdal plamteč pastirski list proti „framasonski“ svobodni šoli. — Uspeh ni izostal, zakaj ljudje so se pričeli zanimati za društvo in sedaj pristopajo prav redno.

— **Srbski profesorji v Sofiji.** Dne 25. pret. mes. je dospelo v Sofijo 105 srbskih profesorjev, ki so se udeležili tamkajšnega posvetovanja bolgarskih svojih tovarišev.

— **V Opatiji** se je letos vpisalo v hrvaško ljudsko šolo 274 otrok, v italijansko 22 in v nemško 80 otrok. Značilno je, da plačuje dežela za 22 italijanskih otrok dve učni osebi, prav tako kakor za 274 hrvaških otrok. Med onimi 80 otroki, ki hodijo v nemško šolo, je večina nemške narodnosti.

— **Za realce.** Naučni minister je izjavil, da namerava vlada reformirati srednje šole tako, da bo mogoče tudi realcem obiskovati vseučilišča in ne samo tehnike kakor doslej.

— **Reforma šolstva na Španskem.** Naučni minister dr. Jimeno namerava zapreti vse šole, ki jih vodijo posvetni ali redovniški učitelji brez potrebnega dokazila učne usposobljenosti. Tako dobe španski redovi hud udarec v materijalnem in moralnem pogledu, ker jim bo s šolo vzeti mnogo dohodkov in ves vpliv na ljudstvo. Te šole hoče minister nadomestiti z novimi šolami. Kakor smo že poročali, se je odločil, da ustanovi 5000 novih šol.

— **Na pletarski šoli** pri Sv. Barbari v Halozah so začeli dne 1. t. m. drugo šolsko leto, ki traja 7 mesecev. Pouk je brezplačen in se vrši vsak delavnik od 8. ure zjutraj do pete popoldne. Vodja te šole je g. Ant. Ogorelec.

— **Tvorniška šola v Goričanah.** Tvornica za papir in lesne izdelke v Goričanah pri Medvodah na Gorenjskem je ustanovila za šoloobvezne otroke svojih uslužbencev šolo, ki jo zdaj obiskuje 20 dečkov in deklic. Za učiteljico je nastavljena Amalija Schittnigova iz Ljubljane.

— **Nova hrvaška vlada in učiteljstvo.** Kakor smo že poročali, je zboroval „Savez hrvatskih učiteljskih društev“ dne 23. pret. mes. v Zagrebu. Skupščina je poslala k oddelnemu predstojniku g. Rojcu deputacijo, da mu sporoči želje učiteljstva. O uspehu deputacije je poročal skupščini g. Davorin Trstenjak. G. M. Roje je obljubil deputaciji, da stori vse, kar mu bo možno, da se pomore učiteljskemu stanu. Šolske odbore misli odpustiti, eventualno naredbenim potom. Učiteljem zagotavlja popolno politično svobodo. Vsakdo naj glasuje pri volitvah po svojem političnem prepričanju. Zaraditega se nikomur ne zgodi ničesar. Kaznovali se bodo le fanatiki, ki hočejo sejati mržnjo med narod. Šola mora biti žarišče prosvete in svobode, ne pa prevratnega političnega trenja. On in drugi oddelni predstojniki goje vročo željo, da se čim prej ugodi željam učiteljskega stanu — Skupščina je to poročilo z navdušenjem vzela na znanje.

— **Holandsko učiteljstvo** je združeno v mogočno društvo, ki je štel s 1. januarjem 1906. l. 7463 članov. Glavno njih glasilo „De Bode“ šteje 8600 naročnikov. —a.

— **Belgijsko šolstvo.** Belgija je eldorado klerikalizma, odkar je de Trooz naučni minister. Ta je v času svojega delovanja zaprl ravno 216 šol, in sicer posvetnih. Od l. 1885., odkar obstoja novi šolski zakon, ki daje vse ugodnosti samostanskim šolam, rastejo le-te kakor gobe po dežju. V Belgiji je sedaj ravno 13.921 šolskih sester in bratov, ki se izključno pečajo s poukom; 5476 šolskih sester in bratov, ki oskrbujejo šolske internate in slednjič je 6274 šolskih sester in bratov, ki se le deloma pečajo s poukom. Skupaj imamo torej v Belgiji 25.671 duhovskih učnih oseb in le 2193 posvetnih, in sicer 1242 učiteljev in 851 učiteljic. —g—

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 2392.

Kranjsko.

Na petrazredni ljudski šoli v Loškem Potoku je popolniti stalno, oziroma začasno učno mesto.

Pravilno opremljene prošnje naj se semkaj vlagajo do 15. oktobra 1906.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje. Moški prosilci imajo prednost.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, dne 25. septembra 1906.

Za jesensko in zimsko sezono

priporočam svojo bogato

zalogo trpežnega in finega sleškega sukna

V nadi, da me cenjeno učiteljstvo podpira s svojimi naročili, zatrjujem istemu, da mi bo prva skrb, da po-
strežem vsakomur z najboljšim blagom po najnižjih cenah.

Z odličnim spoštovanjem

Ludovika Likarjeva

trgovka s suknom

Grahovo pri Rakeku, Notranjsko.

NB: Vzorci se pošiljajo franco.

Priznanje!

Cenjena gospa! Priznati Vam moram, da sem se obrnil do Vaše trgovine z velikim nezaupanjem, in le bolj radi prijateljstva do Vašega soproga. Zato sem bil pa tem zadovoljnejši, ko sem prejel za nizko ceno prav dobro blago in sem ž njim tako zadovoljen, da ostanem Vaš stalen odjemalec in bom z veseljem priporočal Vašo solidno trgovino svojim tovarišem.

Z vsem spoštovanjem

Fran Črnagoj.

Ljubljana-Barje, 1. aprila 1906.

Izšel je in se razpošilja

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva
za šolsko leto 1906/7.

XIII. letnik.

Sestavil L. Jelenc.

CENA: Za 75 učencev K 1.40, za 100 učencev K 1.50, za 125 učencev K 1.60, za 150 učencev K 1.70.

Ročni zapisnik založi »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev«.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani ali pa pri vodstvu Zaveze.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Vsak učitelj in vsak pripravnik

mora imeti:

2—1

- Anton Maier, Učne slike iz nazornega nauka za I. in II. razred. K 2.50.
Anton Maier, Učne slike iz prirodoslovja za III., IV. in V. razred. K 2.50.
Anton Maier, Učne slike iz zemljepisja (Avstrija). K 1.50.
Anton Maier, Učne slike iz domoznanstva. K 1.40.
Anton Maier, Učne slike iz zemljepisja (Vojvodina Kranjska). K 2.—.
Gabrijel Majcen, Metodika zemljepisnega pouka v ljudski šoli, razkazana na svojem razvoju. K 2.—.
Ljudevit Stiasny, Prva zbirka učnih slik. K —.70.
Ljudevit Stiasny, Druga zbirka učnih slik. K 1.—.
Ljudevit Stiasny, Tretja zbirka učnih slik. K 1.50.
Ljudevit Stiasny, Četrta zbirka učnih slik. K 1.50.

Dobiva se v

knjigarni

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg
v Ljubljani, Kongresni trg 2.

Pravkar je izšlo:

Učne slike iz zemljepisja.

Vojvodina Kranjska.

S 3 zemljevidnimi obriski.

Uredil: ANTON MAIER.

Cena broširani izdaji K 2.—, v platno vezani K 2.50.
Po pošti 10 v več.

Dobiva se v založništvu

5—3

L. Schwentnerja v Ljubljani
Prešernove ulice št. 3.

Upravništvo „Zvončka“

proda več lepih

klišeejev po nizki ceni.

Upravništvo „ZVONČKA“

Ljubljana, Rimska cesta št. 7.

Učiteljsko tiskovno društvo.

Učiteljsko tiskovno društvo že posluje. Zato vladno vabimo slovensko učiteljstvo in vsa učiteljska društva, da naj se blagovolijo prav marljivo v mnogobrojnem številu zglasati za deleže. Deleži so po 100 K in se plačujejo takoj ali pa v 10 nepretrganih mesečnih obrokih po 10 K.

Učiteljsko tiskovno društvo je pristopilo k „Zadružni Zvezi“ v Celju in njeni organi bodo pregledovali in revidirali delo našega društva.

Denar je pošiljati samo na naslov „Učiteljsko tiskovno društvo“ v Ljubljani.

Za upravni svet:

Karel Wider,
predsednikov namestnik.

L. Jelenc,
predsednik.

Jubilejska samopomoč.

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice. Za sprejem se je oglasiti pri načelniku (zdaj nadučitelj Franc Ks. Trošt na Igu pod Ljubljano).

V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso nad 45 let stari.

Pristopnina se ravna po starostnih letih, in sicer od 20 do 25 let 2 K 50 v, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K; poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj in 1 K vpisnine. Letno se plača za rezervni fond 2 K.

Po društvenikovi smrti izplača načelnštvo takoj zakonitim dedičem tolikokrat po dve kroni, kolikor je društvenikov. Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po dve kroni za nadaljni slučaj smrti. Konec leta 1905 je bilo pri društvu 200 članov.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—¹/₂7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

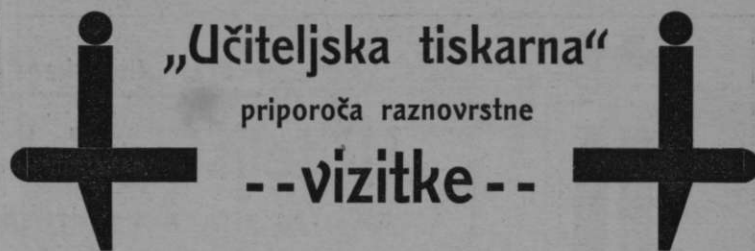
Sprejem hranilnih vlog po 4.32%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premišnin, zemljišče in vknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljati 20 h v poštних znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsaki 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sicer 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	18 " " " " 17 " " 6 " — " 18. " 3 " 56 "
C	24 " " " " 23 " " 4 " 50 " 24. " 4 " — "
D	38 " " " " 37 " " 3 " — " 38. " — " 66 "
E	46 " " " " 45 " " 2 " 50 " 46. " 1 " 81 "
F	60 " " " " 59 " " 2 " — " 60. " — " 70 "
G	70 " " " " 69 " " 1 " 75 " 70. " 1 " 42 "
H	85 " " " " 84 " " 1 " 50 " 85. " 1 " 26 "

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

„Učiteljska tiskarna“

priporoča raznovrstne

-- vizitke --

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Knjigarna
K. FLORIAN v Kranju

priporoča

3-2

knjige za ljudsko šolo
in gimnazij

šolske potrebščine, pisalne, risalne in vse
v to stroko spadajoče predmete.

Slikarske predloge prodaja ali izposojuje
proti mali odškodnini.

Prijateljem slovenske mladine, šolskim vodstvom in krajnim
šolskim svetom priporočamo:

- „Zvonček“, III. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
- „Zvonček“, IV. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
- „Zvonček“, V. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
- „Zvonček“, VI. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
- „Zvonček“, I. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.
- „Zvonček“, II. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

Upravništvo „Zvončka“,
v Ljubljani, Rimska cesta 7.

Naročajte samo pri tvrdkah, ki objavljajo oglase v našem listu!
Pri naročilih se sklicujte na oglase našega lista!

Last učiteljskega tiskovnega društva

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporoča slavnim krajnim šolskim svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastoj. Postrežba točna.

Tudi vse tiskovine za županstva ima naša tiskarna po prejšnji
ceni v zalogi.

Naša tiskarna sprejema vsa v to stroko spadajoča dela ter
jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

S kakšnimi težavami sem se moral boriti.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Za učiteljske in narodne pravice sem se potegoval v vseh slovenskih listih, v Bleiweisovih „Novicah“, v „Narodu“, v „Učit. Tovarišu“ (od l. 1869—1873), v „Slov. učitelju“ (1873—1878). Poslednji list sem ustanovil, ker je bil „Učit. Tov.“ takrat (1872—1880) pod uredništvom sicer preblagega in učenega učitelja Matevža Močnika preklerikalea, in ker se ta z vsemi ljubljanskimi učitelji vred ni upal odločno oponirati hudi nemški dobi na Kranjskem, v dobi ko je bil na Dunaju ministrski predsednik Auersperg, v Ljubljani deželni predsednik Auersperg in nadzornik ljudskih šol Pirker (1873—1878).

Takrat so slovenskim učiteljem napovedali boj renegati: Pirker, Gariboldi, Sima ter Nemeč Linhart. Prvi so se jih tudi zbal, razen Močnika, ki pa je v svojem „Tov.“ poudarjal le bolj klerikalnost in pobožnost; iz strahu pred nemško vlado ni hotel biti nobeden predsednik „Slovenskega učiteljskega društva“. Da pa ni bilo društvo brez glave, je prevzel to nevarno čast možati Govekar na Igu (pozneje v Šiški). Jaz sem pa marljivo zahajal iz daljnega Ljutomerja v Ljubljano, kjer sem svojim dobrim tovarišem (Praprotnik, Močnik, Tomšič, Stegnar in dr.) „korajžo dajal“. Ko je bila leta 1879/1880 nastopila na Dunaju Taaffejeva in v Ljubljani Winklerjeva Slovencem prijazna doba, sem mislil, da se bodo moji tovariši nemškutar-skega mišljenja, ki so izdajali „Laibacher Schulzeitung“ in ustanovili „Krainischer Lehrerverein“ z mnogimi „Zweigvereini“, izpikorili in se sprijaznili s slovenščino in slovenskimi učitelji ter drugimi slovenskimi domoljubi.

Kakih 6—7 let sem se bojeval zoper nje po časopisih in po zborih, a v letu 1880. (če se prav spominjam) sem napravil z njimi pogodbo ali kompromis, ki pa ni bil meni v čast, kar mi je tudi na vsa usta povedal takratni urednik „Naroda“, bivši učitelj Hlavka. Na nekem obnem zboru se je sklenilo na moj predlog, da bo „Laibacher Schulzeitung“ dvojezična, t. j. ena številka nemška, druga slovenska. Toda to se ni zgodilo. Le nekaj števil je bilo mešanih, t. j. poleg veliko nemških sestavkov so bili nekateri tudi slovenski, namreč moji spisi. Nemeč Linhart in renegat Sima nista bila mož-beseda; zakaj prvi kot predsednik, drugi kot urednik nista hotela izvesti sklepa obnega zboru, odstopiti pa tudi nista marala. In tako se je zgodilo, da se je nemožatost teh nemških pedagogov na slovenski zemlji zapisala meni v nečast.

V nemško meščansko šolo smo sprejemali ves čas mojega službovanja skoro brez izjeme vse učence, ki so se za vstop oglašali. To je storila domača učiteljska konferenca, ki so se ji po prestanem sprejemnem pismenem

izpraševanju (osobito iz nemščine in računstva) izročili oglašenci največ iz tega vzroka, da ne bi bili šolski prostori, lepe sobe, prazni; zakaj če se je v I. razred vpisalo 30—50 učencev, je prišlo od teh vsaj 8—12 v tretji razred. Sprejeli so se tudi taki učenci, ki nikakor niso zaslužili, da bi prišli v meščansko šolo, zlasti ne v nemško meščansko šolo. Obiskovali so nekateri prej 3—6 let ljudsko šolo, a slovensko ljudsko šolo, na kateri so se učili malo ali nič nemščine. Vsako leto je bilo sprejetih veliko takih fantov, ki so komaj poznali nemške črke. Da bi nemško gladko čitali ali vsaj nekoliko pravilno ortografično znali pisati, o tem niti misliti ni. Od vseh oglašencev je bilo povprek vsako leto le 10—20% za nemško meščansko šolo sposobnih; med njimi je bilo pa veliko takih, ki so zaradi lenobe ali zaradi nemorale na srednjih šolah dobili slovo in iskali pa tudi dobili pri nas zavetje.

(Dalje.)

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“.

Dne 28. julija t. l. je umrl društveni član g. Alfred Ostermayer, nadučitelj v Šelbingu, okraj Hartberg. Vdovi se je izplačalo 1380 K podpore. Po § 3. pravil naj se gotovo vplačata 2 K pristojbine tekom enega meseca, počenši od danes, t. j. do konca meseca oktobra.

Obenem se naznanja, da se bodo vse objave našega društva razglašale tudi v tem listu, posebno se bodo vsi smrtni slučaj v njem objavljali. Vsi člani se vljudno vabijo, naj sedaj ob začetku šolskega leta in pri jesenskih učiteljskih zborovanjih zopet začno agitirati za društvo, ki vedno deluje za svoj napredek. V okrajih nastavljenе učne osebe naj se opozore na društvo, po izpitu učne usposobljenosti pa se naj sporoči tovarišem in tovarišicam, da lahko 6 mesecev po tem izpitu vstopijo v društvo brez zdravniškega izpričevala. Tudi soproge učiteljev se prijazno vabijo k pristopu.

Gaishorn, koncem septembra 1906.

Društveni odbor.